

Володимир ШИПП, курсант ННІ поліцейської діяльності, Національна академія внутрішніх справ.

Науковий керівник:

Ірина БОТНАРЕНКО, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ поліцейської діяльності, Національна академія внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУДОЧИНСТВІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ: ІННОВАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Штучний інтелект (далі – ШІ) сьогодні розглядається як одна з ключових технологій, що здатні радикально трансформувати публічне управління, судочинство та правоохоронну діяльність. Перспективи автоматизації відповідних процесів включають підвищення ефективності ухвалення рішень, оптимізацію ресурсів, оперативність аналізу даних та створення передових інструментів прогнозування ризиків і загроз. Разом із тим широке впровадження ШІ супроводжується серйозними етичними викликами, зокрема можливостями дискримінації, порушенням приватності, непрозорістю алгоритмічних рішень і ризиком зловживань у високочутливих сферах суспільного життя.

Європейський Союз, який розробив один із найамбіційніших у світі підходів до регулювання ШІ через так званий AI Act, зосереджує увагу саме на поєднанні інновацій і захисту основоположних прав людини [1]. В рамках цього регламенту вже заборонено найризикованіші застосування штучного інтелекту, як-то соціальний скоринг, непрозорі системи прогнозу поліції та автоматичне розпізнавання обличч без чітких гарантій прав та свобод, а для систем з високим ризиком накладаються посилені вимоги щодо прозорості, безпеки та контролю, вводяться суворіші стандарти [2]. Таким чином, перспективи автоматизації у публічному секторі розглядаються ЄС як потенційно корисні за умови суворого дотримання етичних та правових стандартів, що мають бути імplementовані як на рівні розробників, так і на рівні органів влади.

ШІ дедалі активніше інтегрується в діяльність правоохоронних органів Європейського Союзу, зокрема в системи, що підтримують аналіз даних, розпізнавання обличч, прогнозу поліцію та автоматизоване виявлення загроз. За даними правових досліджень, застосування ШІ у кримінальному процесі ЄС включає використання різноманітних технологій для оптимізації розслідувань, підвищення оперативності контролю за злочинністю та аналізу великих обсягів доказів, що створює нові можливості для боротьби зі складними злочинами [3].

Водночас широке застосування таких технологій викликає серйозні етичні й правові питання, зокрема щодо прозорості алгоритмів, гарантій непорушення фундаментальних прав людини, контролю за безпекою даних і недопущення дискримінації у процесі застосування автоматизованих рішень правоохоронцями. Саме тому Європейський Союз активно працює над розробленням нормативних актів та регуляцій, які б забезпечили баланс між ефективністю боротьби із злочинністю та дотриманням етичних стандартів при використанні ШІ поліцією, судовими та іншими органами кримінальної юстиції.

Використання штучного інтелекту в правоохоронній діяльності супроводжується низкою суттєвих етичних ризиків, серед яких особливу увагу привертають алгоритмічна упередженість, автоматизований профайлінг та потенційна дискримінація окремих соціальних груп. Системи прогнозування злочинності, розпізнавання обличч та аналізу поведінкових моделей можуть відтворювати або навіть посилювати вже наявні соціальні стереотипи, якщо алгоритми навчаються на статистичних даних, що містять історичні викривлення. У такому випадку виникає ризик непропорційного контролю щодо окремих категорій населення, що суперечить принципам рівності та недискримінації.

Європейський Союз у 2024 році ухвалив Регламент про штучний інтелект (AI Act), який визначає використання систем біометричної ідентифікації в режимі реального часу правоохоронними органами як високоризикове та передбачає суворі обмеження щодо їх застосування, зокрема обов'язковість правових підстав, пропорційності та судового контролю [1]. Такий підхід демонструє прагнення забезпечити баланс між потребами публічної безпеки та захистом фундаментальних прав людини, закріплених у праві Європейського Союзу.

Отже, перспективи впровадження штучного інтелекту в діяльність поліції безпосередньо пов'язані з необхідністю формування чітких процедур аудиту алгоритмів, запровадження механізмів прозорості прийняття рішень та гарантування права особи на оскарження автоматизованих рішень. Без належних правових і етичних запобіжників автоматизація правоохоронної діяльності може призвести до системних порушень прав людини та підриву довіри до державних інституцій.

В Україні інтеграція технологій ШІ у правозастосування, зокрема в судочинстві та правоохоронній діяльності, розглядається як перспективний напрям модернізації правової системи, що має потенціал суттєво підвищити її ефективність. Використання ШІ під час аналізу нормативних актів, автоматизації рутинних процесів, прогнозування результатів розгляду справ та підтримки процедур ухвалення рішень може знизити навантаження на суддів і правоохоронців, пришвидшити доступ до правосуддя та зменшити рівень суб'єктивних помилок [4].

Водночас українські дослідники звертають увагу на важливість чітких правових і етичних обмежень при впровадженні ШІ у правозастосовну практику. Це включає забезпечення прозорості алгоритмів, гарантування контролю людини над критичними рішеннями, захисту персональних даних, недопущення алгоритмічної дискримінації та створення механізмів відповідальності за помилки автоматизованих систем. Без врахування цих аспектів використання ШІ може призвести до порушення принципів справедливості й рівності перед законом, що підриває довіру до інститутів правосуддя та правоохоронних органів. Таким чином, українська перспектива застосування ШІ в правозастосуванні вимагає поєднання інноваційних можливостей із суворими етичними й правовими запобіжниками, що гарантують дотримання фундаментальних прав людини.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*. 2024. L 1689. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (дата звернення: 25.02.2026).
2. Europe sets benchmark for rest of the world with landmark AI laws/ Reuters. 21.05.2024. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/eu-countries-back-landmark-artificial-intelligence-rules-2024-05-21/> (дата звернення: 25.02.2026).
3. Chernychenko I. Artificial intelligence in criminal procedure: current legal regulations in the EU. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.3.1> (дата звернення: 25.02.2026).
4. Gutsalyuk M., Klymenko-Panchenko O. Implementation of artificial intelligence in judicial activities: international and Ukrainian experience. *Air and Space Law Journal*. 2025. Vol. 2. Pp. 167–175. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.75.20230> (дата звернення: 25.02.2026).